

YADİGAROĞLU MUSTAFA AĞANIN XEYİR-DUASI

Şamistan NƏZİRLİ

Ey Vətən, sənün üzündən başqa mənim bir qibləm yoxdur. Allaha and içirəm ki, əgər Kəbə sənün astanan olmasa, ona əyilməzdim. Peyğəmbər Vətən məhəbbətini imana bərabər tutdu. Səni yaxşı qiymətləndirdi, lakin bu sənün bir tükünün də qiyməti deyildir.

Ey Vətən, hər ləhzə sənün adın mənim dilimdədir.

Əbdürrəhman bəy Talibov (1834-1911), Məşhur Azərbaycan şairi və yazıçısı.

Körpülüdən səhər tezdən çıxan Nəzir həmkəndlisi Bacaqoğlu Rəhimləgü-nortaya az qalmış dağ cığırlarından keçib Babəkər dağının üstünə çatdılar. Burdan Lori vadisinin gözoxşayan mənzərəsi ovuc içi kimi görünürdü. Dərin yağanların arasından axıb gələn Xram çayını, Səngər dağını, irili-xırdalı talaları görüb Nəzir atını saxladı. O, gözlərini Ayrıım çökəyinə qədər görünən Ləlvər dağının yaxasına şəfəq saçan nə doğma çaydan, nə də dağın əzəmətindən ayıra bilmədi. Çubuxlu yaylalarından axıb gələn Xram çayı dərin yağanların ətkələrini yuyaraq haray-həmsirlə axıb dağ Borçalıdan keçir, qədim Sadaxlı kəndinin ətəyində dinclik tapırdı. Yağanların sağ və solunda qaynayan böyük-kiçikli bulaqlardan daha güclü bir çay olurdu. Dirilik suyu kimi artan çay Borçalı vadisinin ətkələrinə, saysız-hesabsız bağlarına can verib insanlara fə-rəh gətirir, xoş güzəran bəxş edirdi. Gecə-gündüz dinclik bilməyən Xram çayı Sınıq körpünü də sürətlə keçib ana Kürə qovuşurdu. Başından duman-çən əs-kik olmayan Ləlvər dağı vüqarla göylərə yüksəlib vadinin əbədi keşiyini çəkirdi. Doğma yerlərin gözəlliyindən təsirlənən Nəzir: - Bacaqoğlu, - dedi bir sən də diqqətlə bax, gör belə gözəlliyin yer üzündə tayı-bərabəri varmı?

- Başını astadan silkələyib özü də sualına cavab verdi - Yox, inanmıram, bu qoca Qafqazın harasındasa belə milsiz gözəllik olsun. Bax, gözümü, könlümü o yerlər yaman oxşayır.

Bacaqoğlu qaşının üstünə düşmüş saçılı papağını dala itələyib xırıltılı səslə: - Hə, - dedi, doğurdan gözəldi bu yerlər. Qardaş, sənün zövqünə əhsən. Kaş ağanın qəlbinə rəhm gələydi, insafılı olaydı bircə Səngər dağının yanındakı

yam-yaşıl talanı məskunlaşmaq üçün bizim camaata verəydi.

- Rəhim sol əlini günçıxan səmtinə uzadıb - Arxası meşə, sağ yanında xam olan yerləri göstərdi. - Elə oralarda da camatımız yer əkib, taxıl səpər abadlıqla yaşayırıq. Nəzir, o yerləri sən gözüb-görmüş olarsan, yəqin orda bulaqlar da var?

- Gözmişəm. Bir-iki dəfə əmi oğullarla qaban ovuna gəlmişik. Ötən ildə Çubuxlu yaylağından qayıdanda atamın və İsa koxanın məsləhətilə altı tayfa - Omarağalılar, Sarıvəllilər, Bacaqlar, Gözəllilər, İsalılar, bir də bizimkilər Səngər dağının yanında köçümüzə dinclik verdik. İki həftədən çox orda qaldıq. Bir gün atam tufəng götürüb dedi ki, oğul, gəl üzünü yuxarı gedək, görək belə gözəl yerlərdə niyə insan yaşamır. Ata-bala gözə-gözə gəlib dərənin boğazındakı çinarlığa çatdıq. Gördük meşənin ətəyindəki bəyaz talada on-on iki qaxtağan erməni ailəsi məskun olub. Atam onlardan soruşdu ki, siz hardan gəlib bura düşmüşünüz. Məlum oldu ki, Türkiyənin Van əyalətindən köçüb gəlirlər. Atam bərk əsəbləşdi. Dedi ki, qaxtağan ermənilər bizim torpağın bəhrəli yerlərində icazəsiz-filansız yaşayır. Biz isə əməlli-başlı otu-suyu olmayan güney yerində əzab çəkirik. Bu torpaqlar keçmişdə Qazax sultanlığının olub. On beş, iyirmi il əvvəl Qafqaz Cənubunu Təkəli Mustafa ağaya hədiyyə verib. Onunla görüşüb razılığını alaraq, o quraq yerdən Körpülünü buraya köçürək. Niyə erməni gəlib bizim dədə-baba torpaqlarımızda yaşasın.

- Ata, bəlkə heç Mustafa ağanın xəbəri yoxdu qaxtağan ermənilərin burda yaşamağından.

- Ola da bilər. Mustafa ağa qeyrətli kişidi, inanmıram ki, ermənilərə burda yer versin.

- Rəhim, sən bayaq oralarda bulaqlar olub-olmadığını soruşurdun. Bax, dərənin sağ və solunda istədiyən qədər buz bulaqlar qaynayır. Hamısının da ətrafı zoğallıqdı, cır armud, fıstıq, yemişan ağaclarıdır. Meşəyə girirsən havasından ətir yağır.

Gedək görək Mustafa ağanın qərarı necə olacaq? Ya qismət...

* * *

Babəkər dağından sürətlə aşağı enən Nəzirə Bacaqoğlu Rəhim atlarını birbaşa Təkəli kəndinə Mustafa ağanın iki mərtəbəli mülkünə sarı sürdülər. Çalğı əlində həyəti süpürən nökrə yarıcaq darvazanın ağzında dayanan Nəziri görün kimi tanıdı. Nökrə bilirdi ki, Nəzir bu ailəyə çox yaxın adamdı. Aralarında yaş fərqi olmasına baxmayaraq qoca Mustafa ağa onun xətrini çox istəyirdi. Darvazanın o biri tayını da açıb, xoş gəlibsiniz elədi. Atların cilovundan yapışıb talvarın altına apardı.

- Ağan evdədirmi? - Nəzir soruşdu.

Nökrə: - Bəli, evdədir, təsərrüfata baş çəkməyə getmişdi, yenəcə qayıdıb - deyən, nökrə ağasına xəbər verməyə qaçdı. Evdən çıxan ağası ilə üz bə-üz gəldi.

- Ağa, qonağımız gəlib Körpülü Nəzir dostunuzdu, yanında da...

Ağa şən və şux səslə: - Görürəm, - dedi, sən keç hazırlıq gör, öz işində ol!

Nəzir addımlarını iri atıb Mustafa ağa ilə pilləkənin başında əl tutdu.

- Vəfah dostumun etibarlı oğlu Nəzir balam, xoş gəlib səfa gətirib, - deyib birgə evə keçdilər. Mustafa ağa köksünü ötürüb və ağır-ağır kətilin üstündə oturdu. - Ay saqqalı ağarmış, hardasınız bütün yayı gözümüz yolda qalıb. De görürəm, atan Abdulla, mənim dostum necədi, yaylağdan qayıtdınız mı?

- Hamı yox, ağa, mən biraz tez gəldim, yazbaşı danışdığımız yurd məsələsinə görə. Atamgil yarım aydan sonra üzünü arana tərəf yola düşəcəklər. Subay malqara hələ payızın sonuna kimi qalacaq.

- Havalər necədi, yəqin ki, yaylaqda yağışlar başlayıb. Suqarışanın qijiltısı, gurultusu Çubuxlunu lərzəyə salıbmı?

- Bəli, hər gün axşamüstü yağır. Göydən tökülən yağışın çayın qijiltısı bir-birinə qovuşur. Arada elə güclü yağışlar oldu ki, Qarıuçan döngəsində yolu uçurub bərbad hala saldı. El-oba var olsun, yıgılıb dözdükdik.

Dörd-beş gündü yağışlar səngiyib.

- Atan sərkər Abdullanın canı möhkəmdir. Mənim dostum xalis poladdan tökülmüş qaya kimidir. Beş il bizim sürünün sərkəri olanda bir dəfədə azarlamadı.

- Ağa, artıq əvvəlki sərkər Abdulladan yarıba-yarı əzəmət qalıb. Düzdü, özünü sındırmır, amma yaş öz işini görür.

Ağa hörmət hissi ilə, təfərrüclə dostunun oğluna baxdı. Köksünü ötürüb, zorla sezilən kədərli:

- Hə, oğul, yaş öz işini görür. Biz neyləsək də...

Mən atan sərkər Abdulladan səkkiz yaş böyüyəm. Burdan bura Sarvana atla gedib-gələndə yoruluram. Qocalıq bina-balıq, kürkünü düşər yamalıq, - deyib atalarımız.

- Ağa, hələ tezdə şikayət eləməyə haqqımız yox...

- Dayan, dayan sənün qonşu kəndçin rəhmətlik şair Molla Vəli Vidadi qocalıq barədə nahaq deməyib ki:

Nəzir, onu sən bilərsən, yadında olar, bir də görüm.

Elə ki, taxıldı burnuna çeşmək, Qocalıq əl verib dəxi nə şişmək...

Uşaqlar içinə düşər gülüşmək, Sənün də acığın tutar ağlarsan.

Ağanın yaraşığı üzünə kədər qarışıq təbəssüm qondu. Təsbehinin dənələrini bir-bir cəldliklə ötürüb pıçılıtlı ilə Vidadini tərifləməyə başladı:

- Adam belə şeyləri eşidəndə yüngülləşir - deyib, kürəyini divara söykədi.

- Cənnət məkan olmuş xəstə Vidadi yaman deyib ha... Rəhmətlik özü də xeyli dövrən sürüb yaşadı. Qocalığın da, cavanlığında dadını-tamını görüb getdi. Zarafat deyil "bu cahan bir səssdir" - yazan Molla Vəli yüz iki il ömür sürdü.

Vidadi ölməzdi. Onu Qarabağda günahsız qətlə yetirilən Molla Pənah Vaqifin dərdi çərenlədib öldürdü. Mənə oğul, Tiflisdə Vaqiflə həmsöhbət olmaq qismət oldu. Allah pis adamın- Məmə-

məd bəy Cavanşirin bəlasını verdi. Şirvanlı Mustafa xan da onu zülmə qətlə yetirdi. Şair Vaqifin qanı yerdə qalmadı.

Qarı qəfildən açıldı. Əvvəl Reyhan xanım, dalınca da qulluqçu Şeşəbiğ gəldi. Nəzir və Bacaqoğlu Rəhimə salam verib ərklə kişisini tənbeh etdi.

- Ay ağa, bu da təzə çıxdı. Bir saatdı yoldan gələn qonağı ac-susuz söhbətə tutmusan. - Sonra hökmlə:

- A Şeşəbiğ, - dedi, - Çayları qoy yərə qaç, məcməyiyyə yığmışam yeməkləri də gətir.

Mustafa ağa günahkar adamlar kimi:

- Reyhan xanım, - dedi, - üç aya yaxındı Nəzir balamı görmürəm. Əlimə keçmişkən ona cavanlığımın danışır-ram, dostum sərkər Abdullanı soruşuram. Sən get, Şeşəbiğnan bizə kağız-qələm də göndər. Söhbətimizin əsas məğzi bundan sonra olacaq.

Qulluqçu bir azdan məcməyidə yeməkləri gətirdi. Qələm və kağızı ağanın qabağına qoydu. Dalı-dalı qarıya tərəf gedəndə - Daha nə lazımdı, ağa? - soruşdu.

Mustafa ağa dinmədi, sağ əlilə getişarəsini verdi.

Bayaqdan dinib-danışmayan, ədəb-ərkanla oturan Bacaq Rəhimə baxıb:

-Ay Nəzir, a bala, bu cavanı tanıya bilmədim. Bu da Körpülüdümü, Kimin oğludu?

-Bəli, ağa, həmkəndlimizdi, Bacaqlar evinin törəməsidir. Qoçaq cavandı, Rəhimlə bir neçə dəfə yoldaşlığımız olub, etibarlı dostdu. Qarakilsəyə, Cəlaləğlu-ya səfərimiz olub. Gavurların dilində - həm gürcücə, həmdə rusca sərbəst danışa bilir. Özümlə götürdüm ki, Tiflisə getməli olsaq, yoldaşlı gedib-gələk.

Ağa, yaxşı eləmişən, Bacaq uşağı dəlisov tayfadı, ona görə də igiddilər, - deyib, nökrənin gətirdiyi kağızı da, qələmi də Nəzirin qabağına itələdi.

-Sənə - dedi, söz vermişəm, indi istəyirəm ona əməl edəm. Demişdim payızda gələrsən yurd, torpaq məsələsi mənim boynuma. Bilirəm, sizin kənd camaatı indiki yerində, Sarvəllidə çətin dolanır. Orda əkib-biçmək yeriniz çox azdır. Sən də ağıllı iş görüb bu işə qoşulmusan.

Nəzir əlini kağızın üstünə qoydu. Qələm götürməmiş: - Ağa, - dedi, icazə versən soruşardım.

- Buyur, oğul, o bir Allah bilir ki, mən səni oğlanlarımdan ayırmıram. Sənün diribaşılığın, ağıllı danışığın bir eloğlu kimi məni çox sevindirir.

Səni mən körpəlikdən tanıyıram. Kaş analar sənün kimi fərasətli oğulu dünyaya çox gətirəydi.

- Çox sağ olun, ağa, nökrəniniz olan mən də çalışıram ki, Sizə həmişə sadıq olum. Aramızdakı ata-oğul doğmalığını itirməyim. İstəyirəm soruşam ki, bu barədə oğlanlarınızın razılığı varmı?

Axı, Siz məndən də yaxşı bilirsiniz ki, indiki zamanda bütöv bir kəndə yurd vermək hər oğulun işi deyil. Özü də kimə, dostu, yaxın qohuma da yox.

Mustafa ağa gülümsünüb əlini qaldırdı:

- Dayan, - dedi, oğul, neçə illərdi biz ailəvi dostuq, atanla qardaşlıq eləyirəm. Bəs qardaş köməyimiz dəyməyəcəksə bu nə kişilik oldu. Mənim dədə-babadan qalma ixtiyarımda onmin desyatın torpağım var. Oğlanlarımdan hamısı bir nəfər kimi orduda xidmətdədir. Bu boyda torpağı idarə eləmək də çətindi. Bu barədə övladlarımla, hətta Reyhan xanımla da məsləhət-məşvəratimiz olub. Onlar yek kəlmə ilə: "ata özünüz bilərsiniz" - deyiblər.

(Davamı var)